

Oratio in ascensionem domini
Τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας εἰς τὴν ἀνάληψιν
τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ

Ὁ ἐν ἀρχῇ πρὸ τῶν αἰώνων πρὸς τὸν Θεὸν Θεὸς Λόγος, τῶν ἡμετέρων ψυχῶν τὸ λύτρον, τοῦ διαβόλου ὁ πόλεμος, τῆς οἰκουμένης ἡ ἐλευθερία· ὁ πάντα λόγῳ τεκταινόμενος πρὸς τὸ ἡμᾶς εἰς τὴν αὐτοῦ ἀξίαν χάριτι ἀναγαγεῖν· ὁ πεπτωκότας ἡμᾶς διὰ τὴν ἁμαρτίαν ἐγείρας τῷ ὑποκύψαι πρὸς ἡμᾶς διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως· ὁ θανατωθέντας ἡμᾶς διὰ τὴν παρακοὴν ἀναγεννήσας διὰ τῆς αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς ἐπιδημίας καὶ τὸν πατέρα μὴ καταλείψας· ὁ τὴν γῆν πατήσας καὶ τοὺς οὐρανοὺς ἠνίκα ὦν σὺν ἡμῖν σωματικῶς πληρῶν ἑαυτοῦ· ὁ πάντα γενόμενος ὅσα ἡμεῖς χωρὶς ἁμαρτίας καὶ μείνας ἄτρεπτος· ὁ μηδὲν παθεῖν δι' ἡμᾶς παραιτησάμενος, ἵνα ἡμᾶς εἰς ἀπάθειαν ἀγάγῃ· ὁ σταυρῷ προσηλωθεὶς καὶ τὰ τοῦ παραδείσου κλεῖθρα ἀναπετάσας· οὗτος ὁ τὴν πρὸς τὸν διάβολον πάλην δι' ἡμᾶς ἀναδεξάμενος καὶ τῆς ἁμαρτίας θλάσας τὸ κέντρον καὶ τῶν Ἰουδαίων τεφρώσας τὸ φρόνημα τῆς τε ἱεροσύνης αὐτῶν κενώσας τὰ μεγαλεῖα καὶ τὸν ναὸν αὐτῶν ἐριπώσας μετὰ τὸ βεβήλων ἄρξαι χειρῶν τὴν διαθήκην παύσας, τὴν λατρείαν στήσας καὶ τὰ ἔθνη προσκαλεσάμενος· ὁ τὸν θάνατον καταργήσας καὶ γῆν οὐρανὸν ποιήσας τῇ τῶν ἀγγελικῶν πολιτευμάτων διαγωγῇ προσηλώσας τε τὸ καθ' ἡμῶν τῆς ἁμαρτίας χειρόγραφον τῷ σταυρῷ καὶ ὑποχειρίους γεναμένους τῇ ἁμαρτίᾳ εἰς υἰοθεσίαν ἀνακαλεσάμενος ἡμᾶς διὰ τῆς τοῦ Πνεύματος οἰκονομίας. Σήμερον ἀνῆλθεν ὅθεν οὐκ ἀπελείφθη.

Μὴ σκιὰν ὑπογράφης τὴν οἰκονομίαν, μὴ φάντασμα ἠγήσῃ τὴν σωτηρίαν, μὴ σκιὰν 127 εἴπῃς τὴν ἀλήθειαν· ἤκουσας ὅτι κατῆλθεν. Οὕτως νόησον· κατῆλθεν ἐνταῦθα καὶ τοὺς οὐρανοὺς ἑαυτοῦ οὐκ ἐκένωσεν, ἐπειδὴ γὰρ ἀπερίγραπτος ἦν τὴν φύσιν, πληροῖ δὲ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν κατὰ τὸ προφητικὸν λόγιον. Καὶ παρὰ Μαρία ἦν καὶ παρὰ τῷ πατρὶ καὶ παρὰ Πιλάτῳ καὶ παρ' ἀγγέλοις καὶ ἐν οὐρανῷ, ἐν ἄδῃ καὶ ἐν γῆ καὶ ἐν ἀέρι· Θεὸς γὰρ ἦν καὶ ἠνίοχος τῶν ἀπάντων. Ἦλθεν ὅπου ἦν, ἀνῆλθεν ὅθεν οὐκ ἀπελείφθη. Ἐν τῷ κόσμῳ ἦν· ἄρα οὖν ἐν τῷ κόσμῳ ὦν τῇ θεότητι πῶς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον; Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐν τῷ κόσμῳ ὦν τῇ θεότητι σωματικῶς οὐχ ὄρατο, ἀναλαμβάνει τὸ σῶμα ἵνα διὰ τοῦ σώματος ὡς ἐκ κατόπτρου ὀρῶντες τὸν Θεὸν παιδαγωγηθῶμεν εἰς εὐσέβειαν. Ἀντιστρέψωμεν τὸν λόγον· ἄρα οὖν καὶ ἐν γῆ ὦν εἰς οὐρανοὺς ἦν; ἀνῆλθεν ὅπου ἦν; Ἀλλὰ οὐ μάχεσθαί μοι πρόκειται, οὐδὲ γὰρ δεῖ παραμεῖξαι πόλεμον τῇ εἰρήνῃ. Συγχορευσαί τῷ ὑπὲρ ἡμῶν σήμερον νενικηκότι παραγενώμεθα, ἀνιόντι τοίνυν αὐτῷ εἰς οὐρανοὺς πάντες ἀκολουθήσωμεν, ρίψωμεν τὰ σωματικά, ἀποταξώμεθα ταῖς ἡδοναῖς, ὅλοι γενώμεθα πνεύματα ἵνα ἀκολουθήσαντες αὐτῷ ἀκούσωμεν τῶν ἐπουρανίων δυνάμεων λεγουσῶν· Ἄρατε πύλας, οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε, πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. Καὶ πρὸς τὰς ἐρωτώσας· Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης; ἀντιφθεγξώμεθα οἱ πεπειραμένοι τῆς εὐεργεσίας καὶ εἴπωμεν οἱ ἐλευθερωθέντες ὅτι Κύριος κραταῖος καὶ δυνατός· Κύριος δυνατός ἐν πολέμῳ, αὐτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. Οὐδὲν σεσιώπηται τῆς εἰς ἡμᾶς σωτηρίας τοῖς προφήταις, οὐδὲν τεταμῖεται ἐν ἀπορρήτοις. Πάντα ὅσα ἔμελλεν πάσχειν ὑπὲρ ἡμῶν ὁ Χριστός, ταῦτα προανετύπωσεν προφητικαῖς φωναῖς, ἵνα ὅταν ἔλθῃ πρὸς ἡμᾶς ὁ Θεὸς καὶ πάθῃ τὰ ἀνθρώπων μὴ ξενισθῶμεν οἱ προακούσαντες. Γεννᾶσθαι ἔμελλεν ὡς ἄνθρωπος καὶ φησιν Ἡσαΐας ὁ προφήτης· Ἴδου ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήμψεται καὶ τέξεται υἱὸν 128 καὶ καλέσουσιν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἴμμανουήλ. Προωμίλησεν τῷ προφήτῃ τὸ θαῦμα.

Σταυροῦσθαι ἔμελλεν καί φησιν ὁ αὐτὸς Ἡσαΐας ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείραντος αὐτὸν ἄφρονος καὶ τὰ ἐξῆς. Ἔχεις καὶ ἐν τούτῳ τὸ πρᾶον καὶ τὴν ἐξουσίαν καὶ τὸ ὑπὲρ ἡμῶν παθητικὸν καὶ πᾶσαν ὁμοῦ συνδεδεμένην εἰς ἓν θαῦμα τὴν οἰκονομίαν. Ῥαπίζεσθαι καὶ μαστιγοῦσθαι ἔμελλεν καί φησιν πάλιν ὁ αὐτός· Τὸν νῶτόν μου δέδωκα εἰς μάστιγας, τὰς δὲ σιαγόνας μου εἰς ραπίσματα. Προσηλοῦσθαι ἔμελλεν ξύλῳ καὶ προανεφώνησεν διὰ τοῦ προφήτου Δαβὶδ λέγων· Ὁρῶξαν χεῖράς μου καὶ πόδας. Διψήσας ἔμελλεν πίνειν ὄξος καί φησιν διὰ τοῦ Δαβίδ· Ἔδωκαν εἰς τὸ βρῶμά μου χολὴν καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος. Ἀνιέναι ἔμελλε εἰς οὐρανοὺς ἐπὶ τὰ ἴδια, ἐπὶ τὰ πατρῶα, εἰ καὶ πάντα αὐτοῦ ἦν καὶ αὐτὸς πάντα πληροῖ. Πλὴν ἐπὶ τὴν αὐτῷ πρέπουσαν λήξιν ἀνίων ἐπειδὴ ἔμελλεν καὶ ταύτην ὑπὲρ ἡμῶν ὑπομένειν τὴν μυσταγωγίαν, φησὶν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου· Τίς οὗτος ὁ παραγινόμενος ἐξ Ἐδώμ; Μικρὸν δὲ ἀνάσχου, ἀγαπητέ, ἵνα τῆς παρούσης πανηγύρεως εἶπω σοὶ τὴν ὑπόθεσιν, διδάξω δέ σε πῶς πανηγυρίζειν οὐχ ὡς μὴ εἰδότα, ἀλλ' ὡς εἰδότα.

Ὑπομιμνήσκω ἵνα ἀκριβέστερόν σε διηγήμασιν ἐπιστήσω, ἵνα εἰλικρινῶς προσκυνῆς τοῦ πεπονηθότος ὑπὲρ σου τὴν δύναμιν. Ἐπειδὴ εἰς οὐρανοὺς ἀνιέναι ἔμελλεν πάντα ὑπομείνας δι' ἡμᾶς. Ἀνῆι δὲ οὐχ ὡς κατῆλθεν· κατῆλθεν γὰρ ἀσώματος, ἀνέρχεται μετὰ σώματος οὐκέτι τὰ τοῦ σώματος πάσχων· συγκεκραμμένως δέ, ἀσυγχύτως εἷς τῆ τῆς θεότητος δυνάμει. Ἐπειδὴ οὖν ἀνίει εἰς οὐρανοὺς ἐπὶ τοῖς ἐξαισίοις πράγμασιν ξενιζόμεναί αἱ οὐράνιοι δυνάμεις φασίν· Τίς οὗτος ὁ παραγινόμενος ἐξ Ἐδώμ; Τίς ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανοὺς ἀνέρχεται; Οὐδεὶς οὕτως κατῆλθεν ἄνωθεν. Ἡμεῖς τοιοῦτον δέχεσθαι οὐ μεμελετήκαμεν σῶμα· οὐκ ἀεροπορεῖ ἄνθρωπος, οὐκ οὐρανοπορεῖ. Τίς οὗτος ὁ παραγινόμενος ἐξ Ἐδώμ; Τίς ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανοὺς ἀνέρχεται; Ἐδώμ γὰρ ἐρμηνεύεται γῆ. Τίς, φασίν, ὁ τέμνων τὰς αἰθεροπόρους πύλας; Τίς ὁ κρείττων στοιχείων γινόμενος; Τίς ὁ μεταβαλὼν τὴν φύσιν; Τίς τὸ γεῶδες εἰς οὐρανοὺς ἀνάγει; Τίς τὸν αἰχμάλωτον ἠλευθέρωσεν Ἀδάμ; Εἰκόνα ὀρώμεν οὐρανοβατοῦσαν, ξενιζόμεθα ἐπὶ τοῖς γιγνομένοις. 129 Τίς οὗτος ὁ παραγινόμενος ἐξ Ἐδώμ; Ἀπορούντων ὁ λόγος, οὐκ εἰδότων ἡ ἔννοια. Ἔλαθεν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, τὴν κάθοδον οὐκ ἀνεκοινώσατο ἀγγέλοις, οὐκ ἀνεκοινώσατο δυνάμεσιν· κατῆλθεν λαθῶν τὴν παρουσίαν, ἵνα θριαμβεύσῃ λάθρα τὸν τύραννον. Οὐκ ἦν καιρὸς δορυφορίας, ἀτιμίας ἦν χρείας, ἵνα μὴ μάθωσιν οἱ ὑπηρέται· διὰ τοῦτο σιωπᾷ ὁ δεσπότης. Ἐπεὶ οὖν τὴν κάθοδον οὐκ ἐθεάσαντο αἱ ἄνω δυνάμεις, ἐπὶ τῇ ἀνόδῳ ξενίζονται θαῦμα καινὸν καὶ πρᾶγμα ξένον παρὰ τὴν φύσιν τελεσιουργούμενον ὀρώσαι καὶ φασιν πρὸς ἀλλήλους· Τίς οὗτος ὁ παραγινόμενος ἐξ Ἐδώμ, ἐρύθημα ἱματίων αὐτοῦ ἐκ Βοσόρ; Βοσόρ πάλιν ἐρμηνεύεται σάρξ· τὸ οὖν ἐρύθημα ἱματίων αὐτοῦ ἐκ Βοσόρ, ἐκ σαρκός ἐστιν. Ποῖον ἄρα ἐρύθημα; Ἡ τὸ αἷμα τὸ ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ ἐξεληθόν. Τηρεῖ γὰρ, ὡς πολλάκις εἰρήκαμεν, τὴν πλευρὰν καὶ τὸ αἷμα τοῖς Ἰουδαίοις, ἵνα μὴ ἐν δόξῃ ὀρώντες ἀρνήσονται τὸν σταυρὸν καὶ εἴπωσιν· τοῦτον ἡμεῖς οὐκ ἐσταυρώσαμεν. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ αἷμα καὶ τὰ ἴχνη τῆς τετρωμένης πλευρᾶς δεικνύει, ἵνα ἐντρέψῃ ἐκείνους ἐν καιρῷ τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Ἐρύθημα ἱματίων αὐτοῦ ἐκ Βοσόρ, ὠραῖος ἐν στολῇ βιαία. Βιαία δὲ ἐρμηνεύεται δύναμις, παρὰ δὲ τοῖς ἄλλοις ἐρμηνεύεται πᾶν καὶ λίαν καὶ μάλιστα. Ὁραῖος οὖν φησὶν ἐν στολῇ πᾶν, ἐπειδὴ γὰρ τὴν ἡμετέραν ἀδοξίαν ἀναδεξάμενος διὰ τῆς τῶν παθημάτων δόξης ἠλευθέρωσεν τοὺς καταδεδουλωμένους τῇ αἰσχύνη καὶ εἰς ἔλευθερίαν ἀνεκαλέσατο.

Ὅτι μὲν ἦν ἐν ἀτιμίᾳ φησὶν ὁ προφήτης· Εἶδαμεν αὐτὸν καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος οὔτε κάλλος, ἀλλὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἄτιμον ἐκλείπον παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. Ἐν γὰρ ἐμπτύσμασιν γέγονεν, ἐν αἰσχύνη, ἐν χλεύῃ, ἐν πείνῃ, ἐν δίψῃ, ἐν δικαστηρίοις, ἐν εὐθύναις, ἐν δήμοις Ἰουδαίων, ἐν ἀπειλαῖς, ἐν γέλῳτι, ἐν ὕβρεσιν,

έν διωγμοῖς, έν συκοφαντίαις καὶ ἀνάγκαις, ποτε μὲν ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰς τὴν Ἰουδαίαν μετανιστάμενος, ποτε δὲ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Καισαρίαν διωκόμενος· έν τούτοις ὧν ἀληθῶς οὐκ εἶχεν εἶδος οὔτε κάλλος. Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα νενίκηκεν καὶ διὰ τούτων ἐξεληθὼν ἔδειξεν αὐτοῦ τὴν θεότητα ἀνύβριστον, ἐπειδὴ έν τοῖς πάθεσιν ἔμεινεν ἀπαθῆς καὶ έν ταῖς ὕβρεσιν ἀνύβριστος καὶ έν τῇ 130 πείνῃ πάντων τροφεὺς καὶ έν τοῖς διωγμοῖς πάντων σωτὴρ καὶ έν ταῖς ἀνάγκαις πάντων ἐλευθερωτὴς, ἐπειδὴ τὸν ἀκανθώδη στέφανον περιελὼν ἐξ ἡμῶν τέθηκεν ἐπὶ τὴν τῶν πιστῶν κεφαλὴν στέφανον ἐκ λίθου τιμίου πάντων τῶν αἰσχυρῶν ἐκείνων πεπατημένων, τῆς δόξης ἀναδραμούσης ἐπὶ τὸν Ἀδάμ, φασὶν αἱ ἀγγελικαὶ δυνάμεις· ὠραῖος έν στολῇ βιαία.

Καὶ μή μοι τις μέμψηται τίνας ἔνεκεν τὴν προφητικὴν ταύτην ἐξέρχομαι νῦν ῥῆσιν λέγων· μή γὰρ τοῦτο προαναγγόρευται νῦν, μή γὰρ τοῦτο ἀναγνώσθη νῦν, μή γὰρ Ἡσαΐου ἐπηκούσαμεν νῦν. Μηδεὶς μέμψηται, ἀγαπητοί· μηδεὶς φιλολοῖδορος φάνη, εἰ μὲν γὰρ ἔξω τῆς πανηγύρεως εἰλκύσατο διήγημα καὶ ἄλλην ὑπόθεσιν μελωδῶ· μέμψασθαι ὡς ἄκαιρον καὶ φλύαρον, εἰ δὲ διήγημα προφητικὸν εἰς ταύτην ἀρμόττον τὴν πανήγυριν εὐκαίρως ὑμῖν παρήγαγον. Δέξασθε πειθανῶς καὶ προσδέξασθε εὐμενῶς καὶ ἐγχρονίσατέ μοι μικρὸν καὶ δείξω ὑμῖν καὶ ἀγγέλους μανθάνοντας τίς ὁ ἀνεληθὼν καὶ Χριστὸν πάλιν συμπεριφερόμενον δούλοις καὶ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας διηγούμενον τὸ μυστήριον. Τί οὖν φησιν ὁ προφήτης; Τίς οὗτος ὁ παραγινόμενος ἐξ Ἐδώμ, ἐρύθημα ἱματίων αὐτοῦ ἐκ Βοσόρ, ὠραῖος έν στολῇ βιαία;. Ταῦτα μὲν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων, ὑπὸ τῶν ἄνω δυνάμεων· πρὸς δὲ ταῦτα ὁ Χριστός οὐδὲ γὰρ ἐστὶν ὑπερόπτης, οἶδεν καὶ δούλοις συμπεριφέρεσθαι, οἶδεν καὶ οἰκέταις ἐρωτῶσιν ἀποκρίνεσθαι Τίς οὗτος ὁ παραγινόμενος ἐξ Ἐδώμ; ἀποκρίνεται ἐφεξῆς καὶ λέγει· Μετὰ ἰσχύος ἐγὼ διαλέγομαι δικαιοσύνην καὶ κρίσιν σωτηρίου. Ὡς τῆς καλῆς καὶ δεσποτικῆς φωνῆς ὡς τῆς ἀληθείας τῆς ἐκείνῳ μόνῳ πρεπούσης Μετὰ ἰσχύος, φησὶν, ἐγὼ διαλέγομαι δικαιοσύνην καὶ κρίσιν σωτηρίου. Θέλεις μαθεῖν ἰσχύς; Σταυρούμενος ἐνίκα· ἰδοῦ, ἰσχύς. Δεδεμένος ἐδουλαγῶγει· ἰδοῦ, ἰσχύς. Κρατεῖται ὡς ἄνθρωπος· ἰδοῦ, ἰσχύς. Εἰ δὲ καὶ τὴν δικαιοσύνην θέλεις μαθεῖν, μάθε. 131 Ἐλαβέν σε ὁ διάβολος οὐκ ὄντα αὐτοῦ, ἤλασέν σε πολὺν χρόνον οὐ πλάσας σε περὶ ὄρη καὶ νάπας, ἐπτόησέν σε, ζυγόν σοι ἐπέθηκεν οὐκ ὧν σου δεσπότης· ἤλθεν ὁ ἀληθινὸς ποιμὴν, ἀπέσπασέν σε ἀπὸ τοῦ λύκου, ἐποίησεν μετὰ σου δικαιοσύνην καὶ λοιπὸν πεπλήρωται· Μετὰ ἰσχύος ἐγὼ διαλέγομαι δικαιοσύνην καὶ κρίσιν σωτηρίου.

Οὐχ ὅσον δὲ τὰ ἡμέτερα κατορθώματα, οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς εὐπραγήσαντες ἐπέισαμεν ἐνανθρωπήσαι τὸν Θεόν. Οὐχ ἡμέτερα δικαιοσύνη κατήγαγεν αὐτὸν ἐπὶ γῆς, ἀλλ' ἡ τοῦ τυράννου παρανομία, ἵνα μάθῃ ὁ τύραννος τὰ ἀλλότρια μὴ δεσμεύειν πρόβατα. Μετὰ ἰσχύος, φησὶν, ἐγὼ διαλέγομαι δικαιοσύνην καὶ κρίσιν σωτηρίου. Τὴν πρᾶξιν λέγει, τὴν ἀξίαν σιωπᾶ. Ἐρωτηθεὶς γὰρ Τίς οὗτος οὐ λέγει ὅτι ἐγὼ εἰμὶ ὁ δεσπότης ὑμῶν, ἀλλὰ ἐσιώπησεν τοῦτο ἐκ τῶν ἔργων θέλων γνωρίζεσθαι. Μετὰ ἰσχύος ἐγὼ διαλέγομαι δικαιοσύνην καὶ κρίσιν σωτηρίου. Καὶ σιωπᾶ τέως ταῦτα εἰρηκῶς καὶ ἀντιφθέγγεται πάλιν ὁ τῶν ἀγγέλων χορὸς καὶ φησιν πρὸς αὐτόν· Διὰ τί σου ἐρυθρὰ τὰ ἱμάτια καὶ τὰ ἐνδύματά σου ὡς ἀπὸ πατητοῦ ληνοῦ πλήρους καταπεπατημένης. Καὶ ἵνα μή τις νομίση τὰ ἡμέτερα ῥήματα πεπλάσθαι ἢ ἐκ πολλῶν προφητειῶν συνειληφθαι ἡμῖν φωνάς, έν μία σελίδι εὐρήσει ταῦτα ἠρτημένα. Διὸ καὶ μίαν ἔχει τὴν ἀκολουθίαν ὡς ἡρμοσμένον σῶμα παρὰ Ἡσαΐα τῷ προφήτῃ. Καὶ τί ἐρεῖ; Τὰ τέλη ἀνάγνωθι, ὁ φιλομαθὴς καὶ σπουδαῖος, καὶ εὐρήσεις ὡς οὐκ ἀπὸ πολλῶν προφητειῶν ταῦτα συνελέξαμεν, ἀλλὰ μίαν ἀκολουθίαν λαβόντες διεσαφηνίσσαμεν. Εἶτα πρὸς αὐτόν, ὡς ἔφην, οἱ ἄγγελοι· Διὰ τί σου ἐρυθρὰ τὰ ἱμάτια καὶ τὰ ἐνδύματά σου ὡς ἀπὸ πατητοῦ ληνοῦ πλήρους καταπεπατημένης. Ἐρυθρὰ τὰ ἱμάτια βλέπομεν, βουλόμεθα τὴν αἰτίαν μαθεῖν.

Ἐπειδὴ γὰρ ἐρωτηθεὶς τίς εἶ ἐσιώπησας τὴν οὐσίαν σου, ἐταμειύσω τὴν ἀξίαν καὶ πάθος ἡμῖν ἐκήρυξας καὶ κρίσιν καὶ δικαιοσύνην ἀνήγγειλας. Ἐάσαντες λοιπὸν ἡμεῖς 132 μανθάνειν ἐκεῖνα, ἴσως γὰρ ὑπὲρ τὰς ἡμετέρας ἐστὶν ἀκοὰς ἃ βλέπομεν, φησὶν, θέλομεν ἐρωτᾶν. Διὰ τί σου ἐρυθρὰ τὰ ἱμάτια; Οὐδὲ εἷς καιρὸς ἀργὸς τῷ σωτήρι· ἐπὶ γῆς ὧν ὑπὲρ ἡμῶν πάσχει, εἰς οὐρανούς ἀνίων ἀγγέλους διδάσκει. Διὰ τί σου ἐρυθρὰ τὰ ἱμάτια καὶ τὰ ἐνδύματά σου ὡς ἀπὸ πατητοῦ ληνοῦ. Εὐγενὴς ἀκρίβεια τοῦ προφήτου, μᾶλλον δὲ τῆς πάντα γινωσκούσης δυνάμεως τοῦ ἁγίου πνεύματος. Οὐδὲ γὰρ Ἡσαΐα ἐπιγράφω τὸ τοιοῦτο, οὐδὲ αὐτοῦ ῥήματα δέχομαι· κιθάραν δὲ αὐτὸν ὑποτιθέμενος ἐννοῶ τὸν ἐν αὐτῷ μουσουργοῦντα Θεὸν καὶ δέχομαι διὰ Ἡσαΐου τὰ τοῦ πνεύματος καὶ ἐννοῶ Θεὸν δι' ἀνθρώπου λαλοῦντα. Ἄλλ' ἴσως ἐρεῖ τις πάλιν· τί οὖν ἀγνοεῖ τὸ πνεῦμα Διὰ τί σου ἐρυθρὰ τὰ ἱμάτια; Ἄρα ἀρμόττει τῷ πνεύματι ἡ φωνὴ ἢ αὐτὴ; Οὐκ οἶδεν τὸ πνεῦμα τὰ ἐν Χριστῷ; οὐκ οἶδεν τὸ πνεῦμα τί πέπονθεν ὁ υἱός; οὐκ οἶδεν τὸ πνεῦμα τί ὑπὲρ ἡμῶν ὑπέμεινεν; Τίνος οὖν ἔνεκεν ἐρωτᾷ τὸ πνεῦμα; Ἐρωτᾷ ταῦτα οὐ δηλουμένης ἀγνοίας, λαλεῖ γὰρ τὸ πνεῦμα διὰ τῶν προφητῶν.

Λαλεῖ οὐχ ὡς ἐξ ἑνὸς προσώπου, ἀλλὰ πρὸς τὰς ὑποκειμένας ὑποθέσεις ἀρμόττει τὸν λόγον. Καὶ ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχει, μικρὸν ἀνάσχου, ἀγαπητέ, καὶ δέχου τούτων τὰς ἀποδείξεις. Εὐρήσεις γὰρ ἐν τοῖς προφητικοῖς λόγοις καὶ ἐκ προσώπου τοῦ πατρὸς φωνὰς καὶ ἐκ προσώπου τοῦ υἱοῦ καὶ ἐκ προσώπου τοῦ ἁγίου πνεύματος καὶ ἐκ προσώπου τῶν ἀγγέλων καὶ ἐκ προσώπου τοῦ προφήτου καὶ ἐκ προσώπου τῶν Ἰουδαίων καὶ οὐ δὴ που ταῦτα πάντα ἀναρτήσεις ἐπὶ τὸν Θεὸν τὰ λεγόμενα· οὐδὲ γὰρ ἐπειδὴ τὸ πνεῦμα φθέγγεται, ἀναγκασθήσει ταῦτα πάντα ἀναγαγεῖν ἐπὶ τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος οὐσίαν. Ἐκ προσώπου γοῦν τοῦ πατρὸς φησιν· Ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε· αἴτησαι παρ' ἐμοῦ καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν 133 κληρονομίαν σου καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς. Λαλεῖ ὁ προφήτης ἐν πνεύματι, ἀλλ' οὐ ἀρμόττει τῷ πνεύματι τὸ λόγιον, ἀλλὰ τῷ πατρί· οὐχ ὡς τοῦ ἁγίου πνεύματος ἀλλοτριούμενου, ἀλλ' ὡς τοῦ πνεύματος ἐκ προσώπου τοῦ πατρὸς φθεγγομένου. Πάλιν ἐκ προσώπου τοῦ υἱοῦ Διμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμὸν μου ἔβαλον κλῆρον. Μὴ ἀρμόττει ταῦτα τῷ πνεύματι, μὴ τὰ ἱμάτια τοῦ πνεύματος διμερίσαντο ἑαυτοῖς, μὴ τοῦ πνεύματος τοὺς χιτῶνας κατέκοψαν· ἀλλὰ φθέγγεται ἐκ προσώπου τοῦ υἱοῦ τὸ πνεῦμα. Φθέγγεται πάλιν ἐξ ἰδίου προσώπου ὅταν λέγῃ. Ἀφορίσατε δὴ μοι τὸν Σαῦλον καὶ τὸν Βαρναβᾶν εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκέκλημαι αὐτούς. Ἴδου ἐκ προσώπου τοῦ πνεύματος καὶ οὐ δὴ που ἀρμόττει τῷ πατρί ἢ τῷ υἱῷ ἢ φωνῇ.

Ἀκούσαντες γὰρ ἡμεῖς ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον εἶρηκεν τό· Ἀφορίσατέ μοι Σαῦλον καὶ Βαρναβᾶν εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκέκλημαι αὐτούς, ἐπὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα ἀναφέρομεν τῶν ῥητῶν τὴν δύναμιν οὐκ ἀλλοτριούντες τὸ λόγιον πατρὸς καὶ υἱοῦ, ἀλλὰ δίδοντες τῷ χωρίῳ τὸ ἀρμόττον πρόσωπον. Πάλιν ἐκ προσώπου τοῦ προφήτου· Ἴδου γὰρ ἐν ἀνομίαις συνελήφθη καὶ ἐν ἀμαρτίαις ἐκίσσησέν με ἡ μήτηρ μου. Ἄρα οὐκ ἐν πνεύματι εἶπεν, μὴ τῷ πνεύματι ἀρμόττει ἡ φωνή, μὴ ἐν ἀνομίαις συνελήφθη καὶ ἐν ἀμαρτίαις ἐκίσσησεν ἡ μήτηρ. Ὡσπερ δὲ ἐνταῦθα ἀκούεις Δαβίδ, νοεῖς δὲ διὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου φθέγγεσθαι τὸν προφήτην, οὕτως καὶ ἐνταῦθα ὅταν ἀκούσης Διὰ τί σου ἐρυθρὰ τὰ ἱμάτια καὶ τὰ ἐνδύματά σου ὡς ἀπὸ πατητοῦ ληνοῦ; νόησον διὰ τοῦ πνεύματος λέγεσθαι ἐκ προσώπου τῶν ἀγγέλων. Διὰ τί σου ἐρυθρὰ τὰ ἱμάτια καὶ τὰ ἐνδύματά σου ὡς ἀπὸ πατητοῦ ληνοῦ πλήρους καταπεπατημένης; Ἀποκρίνεται οὖν ὁ Χριστὸς καὶ φησιν· Ληνὸν ἐπάτησα μονώτατος. Ἀληθῶν ληνὸν ἐπάτησεν ὁ Χριστὸς, ληνὸν τῶν ἡμετέρων παθῶν, ληνὸς τῶν ἡμετέρων κακῶν· ἐκείνους γὰρ συνέτριψεν τοὺς βοτρυᾶς καὶ 134 ἄλλας ληνούς ἤγειρεν. Ὑπὲρ τούτων ὁ Δαβὶδ ψάλλει καὶ λέγει· Ὡς ἀγαπητὰ τὰ σκηνώματά σου Κύριε τῶν δυνάμεων. Καὶ

ἐπειδὴ οὗτος ἡμῖν ὁ ψαλμὸς ἀρτίως ἀνεγνώσθη, ἐννόησον, ἀγαπητέ, μᾶλλον δὲ μάθε παρ' ἡμῶν, εἴ σοι δοκεῖ, ὡς ταύτην ἔχει ὁ ψαλμὸς τὴν ἐπιγραφὴν· Ψαλμὸς ὑπὲρ τῶν ληνῶν. Ἐκείνην τοίνυν, ὡς ἔφην, τὴν τῶν ἐναντίων ληνὸν παύσας ἄλλην ἐπουράνιον ἡμῖν ἤγειρεν. Ἄλλ' ἐπαναλάβωμεν τὸ ῥήτόν. Τί οὖν φησιν ὁ Χριστὸς; Ληνὸν ἐπάτησα μονώτατος. Τίς γὰρ ἄλλος ὑπὲρ ἡμῶν πέπονθεν; Μὴ Παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ἡμῶν, ἢ εἰς τὸ ὄνομα Παύλου ἐβαπτίσθημεν;. Μόνος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ἡμῶν ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, μόνος ὑπὲρ ἡμῶν πέπονθεν, μόνος ἡμᾶς ἔσωσεν· Ληνὸν ἐπάτησα μονώτατος. Μὴ πάλιν, ὦ ἀγαπητέ, ἔξω βάλῃς τὸν πατέρα τῆς οἰκονομίας, μηδ' αὐπαλιν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, μὴ εἴπῃς ὅτι οὐκ ἤδει ὁ πατήρ ὅτι πάσχει ὁ υἱός. Ἄλλὰ καὶ ἤδει καὶ προεώρα καὶ συνηυδόκει, οὐ συνέπασχεν δέ, οὐδὲ τὸ πνεῦμα· ὁ γὰρ υἱὸς μόνος ἀναδέξατο τὴν οἰκονομίαν ὑπὲρ ἡμῶν. Ἄλλ' οὐδὲ αὐτὸς φυσικῶς πέπονθεν τῇ θεότητι, ἀλλ' ἀνεδέξατο μὲν ὑπὲρ ἡμῶν τῆς οἰκονομίας εἰς ἑαυτὸν τὰ πάθη· οὐκ ἔπαθεν δὲ ἐπειδὴ Θεὸς ὑπῆρχεν. Ληνόν, φησίν, ἐπάτησα μονώτατος καὶ τῶν ἐθνῶν οὐκ ἦν ἀνὴρ μετ' ἐμοῦ. Οὐ προφήτης, οὐ δίκαιος, οὐ πατριάρχης, οὐκ ὄσιος.

Λέγει γάρ που· Οἱ φίλοι μου καὶ οἱ πλησίον μου ἐξ ἐναντίας μου ἤγγισαν καὶ ἔστησαν. Ληνὸν ἐπάτησα μονώτατος. Ἐμάκρυνας γάρ, φησίν, τοὺς γνωστούς μου ἀπ' ἐμοῦ καὶ τῶν ἐθνῶν οὐκ ἦν ἀνὴρ μετ' ἐμοῦ. Θέλεις μαθεῖν ὅτι οὐδεὶς ἦν τῶν ἐθνῶν μετ' αὐτοῦ; Ἐννόησον τὸν καιρὸν τοῦ πάθους· ὅτε γὰρ ὁ Χριστὸς ἐσταυροῦτο, Πέτρος 135 καὶ Ἰωάννης καὶ οἱ ἄλλοι ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον καὶ πάλιν ἐπὶ τὴν τῶν ἰχθύων ἀλείαν ἔτρεχον. Μὴ ἦν τις τῶν ἐθνῶν μετ' αὐτοῦ. Ληνὸν ἐπάτησε μονώτατος καὶ τῶν ἐθνῶν οὐκ ἦν ἀνὴρ μετ' ἐμοῦ. Ἴσχυσα, φησίν, πρὸς τὴν πάλιν μόνος, ἴσχυσα πρὸς τὴν νίκην μόνος, ἀλλὰ καὶ μονώτατος νικήσας. Τοῖς ἐμοῖς δωροῦμαι τὴν νίκην· εἰ γὰρ καὶ κατὰ προαίρεσιν ἦσαν ἔχθροι, ἀλλ' οὖν γε κατ' οὐσίαν ἐμὸν ἔργον ὑπῆρχον. Ληνὸν ἐπάτησα μονώτατος καὶ τῶν ἐθνῶν οὐκ ἦν ἀνὴρ μετ' ἐμοῦ καὶ κατεπάτησα αὐτοὺς ἐν τῷ θυμῷ μου καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ εὐθύς ἐπάγει τὴν αἰτίαν τοῦ πατήσαι τὴν ληνὸν καὶ τίνος ἔνεκεν ἐπάτησεν καὶ φησιν· Ἡμέρα γὰρ ἀνταποδόσεως ἦλθεν αὐτοῖς. Ἐμακροθύμησα, φησίν, τῷ διαβόλῳ πολὺν χρόνον, ἠνεσχόμην αὐτοῦ τυραννοῦντος, εἶδον μου τὸ ἔργον συντετριμμένον καὶ ἔφερον. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἔφθασεν ἡ ἡμέρα τῆς ἀνταποδόσεως, ἐπειδὴ ἐπὶ τοῖς τοσοῦτοις ἀμαρτήμασιν τῶν ἐμῶν πλασμάτων ἴλεως γενέσθαι ἠυδόκησα, ἐπειδὴ ἠλέησα τὸν Ἀδὰμ ὑβρίσαντά με, ἐπέστη ὁ καιρὸς καὶ πάντας τοὺς δαίμονας ὡς βοτρυὰς συναγαγὼν εἰς ἓν μόνος αὐτῶν τὴν ληνὸν ἐπάτησα, καὶ τῶν ἐθνῶν οὐκ ἦν ἀνὴρ μετ' ἐμοῦ. Καὶ τί μετὰ ταῦτα ἡμέρα ἀνταποδόσεως ἦν; Πρὸς ταῦτα ἀνίγναι λαβοῦσαι αἱ οὐράνιοι δυνάμεις καὶ αἰσθόμεναι μυστηριωδῶς τίνα ἐστὶν ἃ φθέγγεται πρὸς αὐτὰς ὁ δεσπότης, μᾶλλον δὲ διὰ τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐνεργείας φωταγωγηθεῖσαι πρὸς ταύτην τὴν ἀλήθειαν, ἀποκρίνονται πρὸς ταῦτα καὶ φασίν· Τὸν ἔλεον Κυρίου ἐμνήσθην. Οἶδα γάρ, φασίν, τί ἔλεγεν ὁ Κύριος διὰ τῶν λοιπῶν προφητῶν, τί ἐπηγγείλατο τῷ Ἀδὰμ· οἶδα τί ἔλεγεν τότε. Ἐπηγγείλατο ἔρχεσθαι ἐπὶ γῆς καὶ πάσχειν ὡς ἄνθρωπος τὰ ἀνθρώπων.

Ταῦτα ὀρώμεν ὄψεσιν· Τὸν ἔλεον Κυρίου ἐμνήσθην. Ταῦτα περὶ τῆς σήμερον Ἡσαΐας κράζει ὁ 136 προφήτης, ταύτην τὴν ἡμέραν μυσταγωγεῖ, ἐπειδὴ γὰρ αἱ κατώτεροι δυνάμεις οὕτως ἀποκαλυφθεῖσαι ἔλεγον· Τίς οὗτος ὁ παραγινόμενος ἐξ Ἐδῶμ, ἐρύθημα ἱματίων αὐτοῦ ἐκ Βόσσορ. Μετὰ ταύτην τὴν ἐξέτασιν καὶ μετὰ τὰς λοιπὰς ἀνεξετάσεις, μετὰ ταύτην τὴν ἀκριβείαν τῶν ῥημάτων καὶ μετὰ τὴν πολλὴν σαφήνειαν τῶν μυστηρίων, μετὰ τὸ μηδὲν σιωπῆσαι τὸν Χριστὸν ἐκραύγαζον κατὰ τὸν Δαβίδ· Ἄρατε πύλας, οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε, πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. Ἀπεκρίθησαν αὐταῖς αἱ ἀνώτεροι δυνάμεις καὶ λέγουσιν· Τίς οὗτος ὁ ἀναβαίνων καὶ διὰ τί, φασίν, βοᾶτε Ἄρατε πύλας, οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε, πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. Ταῦτα

ἀκούσασαι αἱ ἐγγύς δυνάμεις λέγουσι· Κύριος κραταιὸς καὶ δυνατός, Κύριος δυνατὸς ἐν πολέμῳ. Τάξεις γάρ εἰσιν καὶ ἐν ἀσωμάτοις καὶ ἀκολουθίαι ἐν αὐταῖς πολλαί· καὶ οὐ πάντες ἄγγελοι, οὐ πάντες θρόνοι, οὐ πάντες κυριότητες, ἀλλὰ καὶ ὑπερβεβηκότα ἐστὶ τάγματα καὶ ὑπερβεβηκυῖαι δυνάμεις.

Ἐπεὶ οὖν ἀνταπόκρισιν τῆς ἐρωτήσεως ἔλαβον αἱ ἀνώτεροι δυνάμεις φασίν· Ἔγνωμεν τίς ἐστὶν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. Ἐπειδὴ γὰρ ἔμαθον τίς ὁ ἀναβαίνων οὐκέτι χρεῖαν ἔχουσι ἐρμηνείας, οὐκέτι λόγων χρεῖαν ἔχουσι μακρῶν, ἀλλὰ λέγουσιν· Κύριος τῶν δυνάμεων, αὐτὸς ἐστὶν ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. Μέχρις ἐνταῦθα συνηκολούθησα τῷ δεσπότῃ ἄτονον ἔχων πρὸς τὰ ἐκεῖνα τὸ πτερὸν τῆς διανοίας. Εἶθε δέ, εἰ ἦν δύναμίς μοι, καὶ εἰς τὸ ὄρος αὐτῷ συνανελθεῖν τῆς θείας ὄπτασίας, ἵνα ἴδω τὸν Ἰησοῦν, ἐπειδὴ ὁ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ, φησίν, ἐν πνευμᾷ ἐστὶν, καὶ ἡμῖν δὲ ἀπεκάλυψεν ὁ θεὸς διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ. Συνανέλθωμεν τοίνυν τῷ Χριστῷ εἰς οὐρανὸν, ἀδελφοί· μὴ μείνωμεν ἐπὶ γῆς, μὴ πάλιν γεώδη φρονήσωμεν, μὴ πάλιν περὶ ἐπιθυμίας, μὴ πάλιν περὶ ἀρπαγᾶς, μὴ πάλιν περὶ 137φιλοχρηματείας· μὴ ἐπαρθῆς, ἐπεὶ καὶ σὺ ἐξ οὐρανοῦ πίπτεις ὡς ἡ ἀστραπή. Μὴ γένοιτο δὲ τοῦτο παθεῖν τὸν τῷ Χριστῷ ἀκολουθοῦντα. Πεπέισμεθα γὰρ περὶ ὑμῶν, ἀγαπητοί, τὰ κρείττονα καὶ ἔχομεν σωτηρίας, εἰ καὶ οὕτω λαλοῦμεν.

Ταῦτα δὲ λέγομεν πρὸς τὴν ὑμῶν ἀσφάλειαν, καθὼς λέγει ὁ ἀπόστολος· Ἐμοὶ μὲν τὸ λέγειν οὐκ ὀκνηρόν, ὑμῖν δὲ τὸ ἀσφαλές. Γένοιτο δὲ πάντας ἡμᾶς ἀμέμπτως ἀκολουθῆσαι τῷ Χριστῷ καὶ τυχεῖν τῆς βασιλείας αὐτοῦ· αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Τοῦ αὐτοῦ ἐξ ὀμιλίας ῥηθείσης ἐν τῇ Κυρίνου ἐκκλησίᾳ, τρισκαιδεκάτῃ τοῦ φαμενώθ μηνὸς κατ' Αἰγυπτίους, ἐν ἧ ἡ τὸ τοῦ Ἡσαΐου ῥητὸν ἐρμηνεύει τὸ φάσκον· Κατέπιεν ὁ θάνατος ἰσχύσας καὶ πάλιν ἀφείλεν ὁ θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ παντὸς προσώπου.

Ὁ μὲν γὰρ τῶν ὄλων θεός, ἄτε δὴ ζωὴ καὶ ζωοποιὸς ὑπάρχων, ἀφθαρτον ἐπὶ γῆς ζῶον ἠθέλησεν εἶναι τὸν ἄνθρωπον, εἰ <καὶ> φύσεώς ἐστὶ φθαρτῆς. Ὁ δέ, ἐπεὶ περ ἦν πονηρὸς καὶ βάσκανος, ἐπεβούλευσε τῷ γένει, ἀντετάττετο τῇ βουλήσει τοῦ δημιουργοῦ, κατεκόμισε πανούργως εἰς παρακοήν, εἰδὼς ὅτι πεσεῖται δι' αὐτῆς εἰς θάνατον.